

HUOM! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Alanko-Turunen, M. & Kaukinen, R. (16.12.2022) Turvallisemman oppimistilan yhteisöllinen rakentuminen ammatillisessa opettajakoulutuksessa. eSignals PRO. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022121671993>

PLEASE NOTE! This is an electronic self-archived version of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Alanko-Turunen, M. & Kaukinen, R. (16.12.2022) Turvallisemman oppimistilan yhteisöllinen rakentuminen ammatillisessa opettajakoulutuksessa. eSignals PRO. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022121671993>

Copyright: © 2022 by the authors and Haaga-Helia University of Applied Sciences. Licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC SA) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Turvallisemman oppimistilan yhteisöllinen rakentuminen ammatillisessa opettajakoulutuksessa

Merja Alanko-Turunen & Ruut Kaukinen

”Turvallisuus on niiden opiskelijoiden etuoikeus, jotka kuuluvat oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella yhteiskunnassa dominoivaan enemmistöön.” (Barrett 2010).

Jokaisella opiskelijalla on oikeus opiskella turvallisessa oppimisympäristössä. Toisaalta alun toteutumisen mukaan on kysyttävä, onko tämä lähtökohtaisesti mahdollista vai sorsummeko naiiviuteen?

Turvallisuuden kokemus on jokaisen subjektiivinen arvio mahdollisen uhan todennäköisyydestä. Kaikille ei ole mahdollista taata täydellisesti turvallista tilaa. Turvallisuuden kokemusta voidaan kuitenkin yhdessä pyrkiä vahvistamaan siten, että ”tila” olisi mahdollisimman turvallinen mahdollisimman monelle. Tästä esimerkkinä ovat viime aikoina lisääntyneet turvallisemman tilan periaatteet esimerkiksi tapahtumissa, järjestötoiminnassa ja kahviloissakin.

Oppilaitoksissa turvallisempi tila – turvallisempi oppimisympäristö voidaan ajatella nelikenttänä, joka sisältää fyysisen, sosiaalisen, psyykkisen ja pedagogisen turvallisuuden. Vuorovaikutuksessa turvallisuuden kokemukseen voitaneen liittää myös eettisen ja moraalisen turvallisuuden merkityksiä. Turvallisempi oppimisympäristö ei kuitenkaan toteudu pelkällä julistuksella turvallisemman tilan periaatteista, vaan se edellyttää jatkuvaa yhteistä neuvottelua ja yhteisön tarpeiden kuuntelemista (mm. Sykes & Gachago 2018) sekä jatkuvaa arviointia. Periaatteiden on toteuduttava konkreettisesti vuorovaikutustilanteissa.

Korkeakoulussa turvallisemman oppimisympäristön rakentumisen johtotähtenä tulisikin olla se, että jokaisella opiskelijoilla on mahdollisuus monitahoiseen sisäiseen, kognitiiviseen ja ihmisten väliseen kehittymiseen (Baxter Magdola 2000).

Kohti turvallisempaa tilaa opettajankoulutuksessa

Ammatillisen opettajankoulutuksen osaamisvaatimuksissa sivutaan turvallista oppimisympäristöä monesta eri tulokulmasta. Opettajaopiskelija osoittaa osaamistaan esimerkiksi jokaisen opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioiden, ohjaten ryhmäprosesseja ja tunnistaen roolinsa yhteiskunnallisena vaikuttajana.

Ohjaus- ja opetusosaamista hankitaan Eettisesti ohjaava opettaja -teeman alla. Oman opettajaidentiteetin rakentumisen reflektointi on opiskeluprosessissa keskeistä.

Merkittävä työskentelymuoto opettajankoulutuksessa on vertaisryhmätyöskentely, jota myös tutkitaan säännöllisesti opiskeluprosessin edetessä.

Mutta entä sitten, jos lähiopiskeluyhteisö ei mahdollista osaamisen hankkimista? Ei ole tavatonta, että henkilökohtaistaminen ohjaa opiskelijat ryhmästä jo varhain omille poluilleen tai vertaisryhmä kriisiytyy jostain syystä. Turvallisuuden kokemus korreloi osallisuuden kokemuksen kanssa ja tuottaa toteutuessaan hyvinvointia. Yhteisöllisyyttä rakentamalla voidaan estää syrjäytymistä, kiusaamista ja ulkokehälle ajautumista – ja mahdollistaa oppimista.

Opettajankouluttajina päätimme käynnissä olevana lukuvuonna kiinnittää erityistä huomiota turvallisemman oppimisympäristön rakentamiseen opettajankoulutuksessa. Virittäjinä olivat aikaisempien vuosien palautteet löyhästä vuorovaikutuksesta muiden kuin oman vertaisryhmän kesken sekä työtämme ohjaava velvoite edistää yhdenvertaisuutta opetus- ja ohjaustyössä. Toteutimme täten oppilaitoksemme [tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman](#) toimenpidesuunnitelmaa ja osallistuimme [SOLE-hankkeeseen](#), jossa turvallisemman tilan toimintakulttuuria kehitetään Haaga-Heliassa laajemmin.

Turvallisuuden kokemus mahdollistaa kokeilua ja oppimista

Aloitimme prosessin turvallisemman oppimisympäristön nelikentästä (Opetushallitus). Kehotimme jokaista opiskelijaa pohtimaan sellaista tilannetta aikaisemmilla opiskelukaarillaan, jossa hänellä on ollut kokemus kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi tulemisesta. Kokemuksia jaettiin pienemmissä ryhmissä ja keskustelun synteesi tehtiin näkyväksi ryhmän jäsenistä koostuvana patsaana. Kehollinen työskentely voi auttaa tekemään näkyväksi asioita, joita voi olla hankala sanoittaa.

Patsaskokoelma oli puhutteleva, ja kutsuimme opiskelijat refleктоimaan kokemustaan yksilötyöskentelyllä. Jokaisen tehtävänä oli nimetä paperille asioita, jotka henkilökohtaisesti vaikuttavat omaan turvallisuuden kokemukseen meidän opiskeluyhteisössämme. Menetelmänä käytimme 1-2-4-työskentelyä siten, että parien yhdistyessä ryhmiksi myös yhteisesti tärkeät asiat kirkastuivat neuvottelussa lopulta kahdeksitoista tärkeimmäksi. Näistä kokosimme yhteisöllemme turvallisemman tilan periaatteet.

Turvallisemman tilan periaatteet ohjaavat meitä asettautumaan toisiimme ja käsiteltävään teemaan jokaisen lähipäivän alussa. Esimerkiksi pohtiessamme osallisuutta ja ohjausta pyysimme alun asettautumisharjoituksessa jokaista hiljaisesti kirjamaan näkyvän muistilapun itselleen (a silent note to myself). Tässä jaetussa muistilapussa jokainen otti kantaa siihen, miten aikoo vaikuttaa dialogisen ja turvallisemman tilan syntymiseen lähijaksollamme. Arviointiteeman käsittelyssä puolestaan tutkimme arvioinnin etiikkaa turvallisuuden kokemuksen näkökulmasta. Yhteisten aktiviteettien tulkintakeskusteluissa viittaamme aina yhteisiin periaatteisiimme, jos erilaiset näkökulmat tuottavat syrjivää tai epäasiallista puhetta.

Opintojen keskivaiheen kyselyssä pyysimme opettajaopiskelijoita arvioimaan turvallisemman tilan periaatteiden merkityksiä oppimisyhteisölle. Turvallisemman

oppimisympäristön rakentumisen prosessia pidettiin merkityksellisenä osallisuuden kaikkien kolmen osa-alueen näkökulmasta (rakenteet, toimijuus ja kuuluvuus):

”Turvallisen tilan periaatteet ovat luoneet hyvän, vahvan rakenteen. Oppiminen turvallista ja oppimista tapahtuu helpommin turvallisessa, hyväksyvässä ilmapiirissä. Aloitukseen panostettiin ja se varmaan kantaa nyt hedelmää hyvänä oppimisilmapiirinä- ja ympäristönä.” (rakenteet)

”Mielestäni yhteisössämme on ollut hyvä fiilis ja turvallinen tunne kokeilla asioita ja mennä omalle epämukavuus alueelle, mikä on oppimisen kannalta arvokasta.” (toimijuus)

”Olen itse saanut olla ryhmässä omana itsenäni heikkouksineni ja vahvuuksieni mukaisesti. Koen kuuluvani tähän yhteisöön ja olevani arvokas yhteisön jäsen. Ihanaa on ollut huomata, että meistä on tullut yhteen hiileen puhaltava porukka, jolla on myös hauskaa keskenään. Se auttaa osaltaan jaksamaan myös tässä prosessissa, joka ei ole mikään ihan kevyt kokonaisuus töiden ohella tehtäväksi.” (kuuluvuus).

Turvallisia tiloja ja kriittisiä ajattelun taitoja

Jehangirin (2012) mukaan oppimisyhteisöt ovat jännitteisiä paikkoja, kun opiskelijat kamppailevat samaan aikaan niin uusien käsitteiden kuin haastavien sosiaalisten kohtaamistilanteiden kanssa. Opettajaopiskelijatkin joutuvat koko ajan työstämään kokemaansa ja oppimaansa kognitiivisesti ja tunnetasolla – sisäisesti ja ulkoisesti. Oppimisyhteisön pitää mahdollistaa jokaiselle turvallisemman oppimisen tiloja. Tällaista turvallisemman tilan rakentamistyötä avittamaan Baxter Magdola (2000) tarjoaa opettajille ja ohjaajille seuraavia ajattelu- ja työskentelymalleja.

Opettajien olisi ensinnäkin arvostettava opiskelijoiden toimijuutta ja kokemuksia sekä kutsuttava opiskelijoita hyödyntämään entistä kriittisempiä ajattelutaitoja erilaisten kokemusten analysoinnissa. Tämän lisäksi oppitunneilla olisi tarjottava aikaa, mahdollisuuksia ja käsitteellisiä työkaluja moninaisten tilanteiden analysointiin ja reflektointiin, jotta opiskelijoilla olisi pääsy entistä kompleksisempiin ajattelumalleihin. Yhteisöllisen oppimisen ja vertaisoppimisen työskentelymallit synnyttävät parhaimmillaan luontevia vuorovaikutustilanteita, jotka myös rohkaisevat opiskelijoita toistensa haastamiseen ja riskien ottamiseen. Lopuksi on huolehdittava siitä, että opiskelijoiden erilaiset tuen tarpeet tulevat tunnistettua ja heitä tuetaan oppimiseen liittyvissä muutos- ja siirtymäprosesseissa. Tällöin opiskelijat rohkaistuvat entistä syvällisempään omien ajattelumalliensa erittelyyn ja työstämiseen.

Lähteet

Baxter Magolda, M. B. (2000). Teaching to promote holistic learning and development. Teoksessa M. B. Baxter Magolda (toim). Linking student development, learning, and teaching. New Directions for Teaching and Learning, 82, 88–98. Jossey Bass.

Barrett, B. (2010). [Is “safety” dangerous? A critical examination of the classroom as safe space](#). *The Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 1(1), 1–12.

Jehangir, R. R. (2012). [Conflict as a catalyst for learning](#). *About Campus*, 17(2).

Sykes, P. & Carchago, D. (2018). Creating ‘safe-ish’ learning spaces – attempts to practice an ethics of care. *South African Journal of Higher Education* 32(6) DOI:10.20853/32-6-2654